

Bank BPS
Grupa BPS

**Informacja dotycząca
adekwatności kapitałowej
Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A.
podlegająca ujawnieniom**

na dzień 31.12.2011 r.

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie.....	3
1.1. Informacje ogólne o Banku.....	3
1.2. Informacje ogólne o Grupie Kapitałowej Banku BPS S.A.....	4
1.2.1. <i>Jednostki objęte konsolidacją pełną</i>	4
1.2.2. <i>Jednostki objęte konsolidacją proporcjonalną</i>	5
1.2.3. <i>Jednostki wykazywane metodą praw własności</i>	5
1.2.4. <i>Jednostki pomniejszające fundusze własne</i>	6
1.2.5. <i>Jednostki, które nie są konsolidowane i nie pomniejszają funduszy własnych</i> ...	6
2. Podstawa sporządzenia Polityki informacyjnej	6
3. Informacje o zasadach zarządzania ryzykiem.....	7
3.1. Ryzyko kredytowe	7
3.1.1. <i>Zarządzanie ryzykiem kredytowym</i>	7
3.1.2. <i>Zarządzanie ryzykiem koncentracji zaangażowań</i>	12
3.1.3. <i>Techniki redukcji ryzyka kredytowego i polityka zabezpieczeń</i>	19
3.2. Ryzyko finansowe	23
3.3. Ryzyko stopy procentowej	27
3.4. Ryzyko operacyjne	28
4. Instrumenty kapitałowe w portfelu bankowym	31
5. Fundusze własne	32
6. Adekwatność kapitałowa.....	34
6.1. Regulacyjne wymogi kapitałowe (Filar I NUK).....	34
6.2. Kapitał wewnętrzny (Filar II NUK).....	36

1. Wprowadzenie

1.1. Informacje ogólne o Banku

Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. został utworzony na podstawie decyzji Prezesa Narodowego Banku Polskiego nr 65 z dnia 22 października 1991 roku. Pierwotnie działał pod firmą Gospodarczy Bank Południowo-Zachodni S.A. („GBPZ S.A.”) z siedzibą we Wrocławiu.

Bank BPS S.A. powstał 15 marca 2002 roku przez przyłączenie do Gospodarczego Banku Południowo-Zachodniego S.A. pięciu banków: Banku Unii Gospodarczej S.A., Lubelskiego Banku Regionalnego S.A., Małopolskiego Banku Regionalnego S.A., Rzeszowskiego Banku Regionalnego S.A. oraz Warmińsko-Mazurskiego Banku Regionalnego S.A. Grupa sześciu banków podjęła uchwały na Walnych Zgromadzeniach Akcjonariuszy, tworzące jeden Bank Zrzeszający – Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. - zarejestrowany w KRS w dniu 27 marca 2002 roku. Obecnie siedziba Banku mieści się w Warszawie przy ul. Płockiej 9/11B.

Spółka wpisana jest do rejestru handlowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla miasta Warszawy, XII Wydział Gospodarczy pod numerem KRS 0000069229 nadanym w dniu 10 grudnia 2001 roku.

Bankowi nadano w dniu 6 sierpnia 2002 roku numer statystyczny REGON: 930603359.

Bank BPS S.A. jest Bankiem Zrzeszającym w rozumieniu Ustawy z dnia 7 grudnia 2000 roku o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających.

W strukturze akcjonariatu Banku BPS S.A. dominują banki spółdzielcze, które na 31.12.2011 r. posiadały łącznie 85,05 % akcji, w tym banki zrzeszone i współpracujące 84,20 %.

Tabela 1. Struktura akcjonariatu Banku BPS S.A. na 31.12.2011 r.

Seria	Ilość akcji (szt.)	Udział w kapitale zakładowym
Banki Spółdzielcze:	170 002 403	85,05%
- Banki Spółdzielcze Zrzeszone	163 256 928	81,68%
- Banki Spółdzielcze Niezrzeszone	1 699 282	0,85%
- Banki Spółdzielcze Współpracujące	5 046 193	2,52%
Inne Banki Polskie	2 613 565	1,31%
Banki Zagraniczne	4 217 815	2,11%
Pozostali akcjonariusze:	23 036 382	11,53%
- osoby fizyczne	1 442 494	0,72%
- pozostali	21 593 888	10,81%
Razem	199 870 165	100,00%

Bank sprawując funkcję banku zrzeszającego, działa na rzecz rozwoju banków spółdzielczych Zrzeszenia i prowadzi niekonkurencyjną wobec zrzeszonych banków działalność komercyjną na rzecz klientów indywidualnych oraz instytucjonalnych, prowadząc operacje zarówno w złotych jak i w walutach obcych, poprzez sieć jednostek organizacyjnych na terytorium kraju.

1.2. Informacje ogólne o Grupie Kapitałowej Banku BPS S.A.

Grupa Kapitałowa Banku BPS S.A. zwana dalej Grupą, rozumiana jest jako Bank BPS S.A. oraz podmioty zależne, współzależne lub stowarzyszone, które uzupełniając ofertę Banku, realizują jednocześnie własne cele biznesowe.

1.2.1. Jednostki objęte konsolidacją pełną

Grupę jednostek objętych konsolidacją pełną według stanu na 31.12.2011 r. stanowiły: Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. oraz niżej wymienione podmioty:

Tabela 2. Jednostki zależne objęte konsolidacją pełną

Wyszczególnienie	Procentowy udział Grupy w głosach
Podmioty zależne	
Dom Maklerski Banku BPS S.A.	62,51%
Centrum Finansowe Banku BPS S.A.	85,38%
Dom Inwestycyjny Libero S.A.	100,00%
- BPS Leasing S.A.	76,00%
- BPS Faktor S.A.	76,00%
- Banknot Financial S.A.	75,56%
IT BPS Sp. z o.o.	100,00%
BPS Nieruchomości Sp. z o.o.	99,0%
- BPS Grzybowska 81 Sp. z o.o.	100,00%
BPS Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.	100,00%
- Positive Advisory S.A.	73,88%
- Uzdrowisko Iwonicz S.A.	80,32%
- Zakład Lecznicy Uzdrowisko Nałęczów S.A.	79,49%
- Uzdrowisko Kamień Pomorski Sp. z o.o.	79,12%
- Uzdrowisko Konstancin-Zdrój Sp. z o.o.	84,20%

Na dzień 31 grudnia 2011 roku Grupa posiadała ponadto certyfikaty inwestycyjne Funduszy Inwestycyjnych Zamkniętych konsolidowanych metodą pełną:

Tabela 3. Certyfikaty inwestycyjne Funduszy Inwestycyjnych Zamkniętych

Wyszczególnienie	Procentowy udział Grupy w głosach
Jednostki zależne	
Quantum 1 FIZ	100,00%
Quantum 2 FIZ	100,00%
Contango 2 FIZ	100,00%
BPS 1 NS FIZ	100,00%
BPS 2 NS FIZ	100,00%
Harenda 6 FIZ	100,00%
Harenda 7 FIZ	100,00%
Amathus 1 FIZ	100,00%
Uzdrowiska Polskie FIZAN	88,40%

1.2.2. Jednostki objęte konsolidacją proporcjonalną

W Grupie na koniec 2011 r. nie występowały jednostki objęte konsolidacją proporcjonalną.

1.2.3. Jednostki wykazywane metodą praw własności

Jednostką objętą sprawozdaniem skonsolidowanym, spełniającą warunki konsolidacji metodą praw własności na 31.12.2011 r. była spółka stowarzyszona Banku - Centrum Technologii Informatycznych IT Card S.A.

Tabela 4. Jednostka stowarzyszona wykazywana metodą praw własności

Wyszczególnienie	Procentowy udział Grupy w głosach
IT Card S.A.	29,38%

1.2.4. Jednostki pomniejszające fundusze własne

Fundusze własne Grupy na 31 grudnia 2011 roku pomniejszane były o wartość:

- udziałów w Banku Spółdzielczym w Branicach (418 tys. zł),
- pożyczek udzielonych dla:
 - ✓ BS Branice ze środków własnych Banku BPS S.A. (16,9 tys. zł),
 - ✓ BS Piaseczno ze środków własnych Banku BPS S.A. (5,0 mln zł),
 - ✓ BS Piaseczno ze środków Domu Maklerskiego Banku BPS S.A. (107 tys. zł),
 - ✓ BS Santok ze środków własnych Banku BPS S.A. (2,0 mln zł).

1.2.5. Jednostki, które nie są konsolidowane i nie pomniejszają funduszy własnych

Podlasie Leasing Spółka z o.o - utworzona została w 1997 roku przez Warmińsko-Mazurski Bank Regionalny S.A. Od 2003 roku spółka znajduje się w likwidacji. Przedmiotem jej działalności było prowadzenie obsługi i finansowanie operacji leasingowych. Bank BPS S.A. posiada 100% udziałów w Spółce na kwotę 23 tys. zł. Na udziały jest utworzona rezerwa z tytułu trwałej utraty wartości w kwocie równej cenie nabycia udziałów.

Szczegółowe informacje dotyczące podmiotów zależnych oraz stowarzyszonych znajdują się w Nocie 1.2. Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego Grupy Kapitałowej Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2011 r.

2. Podstawa sporządzenia Polityki informacyjnej

Niniejszy dokument stanowi realizację postanowień Polityki Informacyjnej Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. dotyczącej adekwatności kapitałowej oraz Uchwały Nr 385/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i sposobu ogłaszania przez banki informacji o charakterze jakościowym i ilościowym dotyczących adekwatności kapitałowej oraz zakresu informacji podlegających ogłaszaniu (z późniejszymi zmianami). Informacje ogłaszane na podstawie wymienionej Uchwały przeznaczone są dla uczestników rynku, a także innych podmiotów, bądź osób zainteresowanych zakresem ogłaszanych informacji.

Informacje dotyczące adekwatności kapitałowej zostały sporządzone w ujęciu skonsolidowanym na podstawie danych zaprezentowanych w Skonsolidowanym Sprawozdaniu Finansowym Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2011 r.

3. Informacje o zasadach zarządzania ryzykiem

W Grupie funkcjonuje zorganizowany proces zarządzania ryzykiem, w którym uczestniczą organy Banku, wyznaczone komitety i komórki organizacyjne oraz pracownicy.

W procesie zarządzania ryzykiem, strategiczne cele określa Rada Nadzorcza, która ocenia skuteczność działań Zarządu Banku, mających na celu zapewnienie efektywności procesu zarządzania ryzykiem.

3.1. Ryzyko kredytowe

Ryzyko kredytowe oznacza możliwość wystąpienia strat spowodowanych nie wywiązywaniem się przez kontrahentów Grupy z zobowiązań, wynikających z zawartych transakcji albo uregulowaniem ich częściowo bądź z opóźnieniem. W celu zapewnienia odpowiedniej do profilu ryzyka Grupy jakości aktywów kredytowych Bank, w ramach sprawowanego nadzoru nad ryzykiem w Grupie, zarządza:

- ryzykiem kredytowym,
- ryzykiem koncentracji zaangażowań,
- ryzykiem kredytowym ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie,
- ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych,
- ryzykiem rezydualnym

oraz stosuje określone techniki redukcji ryzyka kredytowego i politykę zabezpieczeń.

3.1.1. Zarządzanie ryzykiem kredytowym

Grupa dąży do minimalizacji ryzyka kredytowego odpowiednio nim zarządzając. Celem strategicznym zarządzania ryzykiem kredytowym w Grupie jest zwiększenie bezpieczeństwa działalności kredytowej, poprzez zapewnienie właściwej jakości oceny tego ryzyka i efektywności podejmowanych decyzji kredytowych oraz skutecznego procesu monitorowania zaangażowania kredytowego, zarówno wobec pojedynczego klienta jak i całego portfela kredytowego.

Powyższy cel strategiczny Grupa realizuje również utrzymując ostrożnościowe podejście do oceny ryzyka kredytowego, poprzez identyfikację i ocenę źródeł jego występowania (zarówno aktualnych, jak i potencjalnych) oraz przyjmowanie płynnych, o wysokiej wartości zabezpieczeń.

W ramach sprawowanego nadzoru nad ryzykiem kredytowym Grupy, Bank jako podmiot dominujący, ocenia zarówno poziom tego ryzyka w działalności poszczególnych spółek, jak i ogólny poziom ryzyka kredytowego w Grupie.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym w Grupie odbywa się w oparciu o regulacje wewnętrzne określające zasady identyfikacji, pomiaru i monitorowania ryzyka kredytowego Grupy. Regulacje te powstają z uwzględnieniem przepisów prawa powszechnego oraz uchwał Nadzorczy. Spółki zależne wchodzące w skład Grupy zobowiązane są do posiadania tych regulacji z obszaru zarządzania ryzykiem kredytowym, których wprowadzenie jest im rekomendowane przez Bank, odpowiednio do specyfiki profilu ryzyka danej spółki.

Projekty wewnętrznych regulacji spółek zależnych z obszaru zarządzania ryzykiem kredytowym, przed ich przedłożeniem do przyjęcia przez odpowiednie organy spółki oraz Banku, muszą być pozytywnie zaopiniowane przez komórkę organizacyjną Banku odpowiedzialną za zarządzanie ryzykiem kredytowym. Ponadto, jeżeli z informacji opracowanych przez ww. komórkę w procesie zarządzania ryzykiem kredytowym w Grupie, wynika konieczność dokonania zmian w systemie zarządzania ryzykiem kredytowym w danej spółce zależnej, to informacje i wnioski w tym zakresie przekazywane są Członkom Rady Nadzorczej danej spółki, po ich uprzednim zaakceptowaniu przez Zarząd Banku.

Funkcjonujący w Grupie system zarządzania ryzykiem kredytowym oceniany jest przez komórkę organizacyjną Banku odpowiedzialną za jego walidację.

Ocena ryzyka kredytowego Grupy przeprowadzana jest zarówno na poziomie pojedynczej ekspozycji, jak i na poziomie portfelowym.

Na poziomie pojedynczej ekspozycji, w procesie oceny ryzyka kredytowego uczestniczą:

- Zarząd Banku lub dwóch Członków Zarządu Banku - w zależności od łącznego zaangażowania Grupy w ekspozycje kredytowe kontrahenta, poprzez podejmowanie decyzji o zgodzie na zrealizowanie przez spółkę zależną transakcji, charakteryzującej się ryzykiem kredytowym,
- Komitet Kredytowy Banku - poprzez wydawanie opinii poprzedzających podjęcie decyzji przez Zarząd lub dwóch Członków Zarządu Banku, w zakresie zrealizowania przez spółkę zależną transakcji charakteryzującej się ryzykiem kredytowym,
- komórka organizacyjna Banku odpowiedzialna za zarządzanie ryzykiem kredytowym, poprzez:
 - ✓ weryfikację oceny ryzyka kredytowego transakcji realizowanych przez spółki zależne wchodzące w skład Grupy,
 - ✓ zarządzanie systemem zapytań dotyczących wykorzystania limitów koncentracji zaangażowań funkcjonujących w Grupie,
 - ✓ uczestnictwo wyznaczonych pracowników tej komórki w posiedzeniach Komitetów Kredytowych spółek zależnych wchodzących w skład Grupy.

Stopień zaangażowania organów, komitetów i komórek organizacyjnych Banku w ocenę ryzyka kredytowego pojedynczej transakcji jest dostosowywany do skali i specyfiki działalności poszczególnych spółek zależnych i określony w ich przepisach wewnętrznych.

Ocena ryzyka kredytowego pojedynczej transakcji dokonywana jest na podstawie informacji określonych w przepisach wewnętrznych, regulujących zasady ustalania i monitorowania limitów koncentracji zaangażowań funkcjonujących w Grupie oraz w dokumentacji kredytowej, zgodnie z obowiązującymi metodykami oceny zdolności kredytowej.

Grupa zarządza ryzykiem kredytowym pojedynczej transakcji poprzez:

- stosowanie metodyk oceny zdolności i wiarygodności kredytowej, dostosowanych do profilu transakcji/kontrahenta oraz procedur dotyczących prawnych zabezpieczeń wierzytelności Grupy,
- procedury opiniowania i podejmowania decyzji kredytowych,
- bieżący monitoring kredytowy wszystkich ekspozycji i ich zabezpieczeń,
- przegląd ekspozycji kredytowych i tworzenie rezerw celowych/odpisów impairmentowych,
- pomiar utraty wartości stosowany dla ekspozycji kredytowych,
- windykację i nadzór nad kredytami zagrożonymi,
- kontrolę procesu kredytowego w odniesieniu do transakcji zawartych z danym kredytobiorcą,
- realizację przedsięwzięć organizacyjno-kadrowych, polegających w szczególności na:
 - ✓ organizacji bezpiecznych systemów podejmowania decyzji kredytowych,
 - ✓ prawidłowym przepływie informacji,
 - ✓ odpowiednim doborze i szkoleniu kadr,
 - ✓ nadzorze nad działalnością kredytową.

W procesie zarządzania ryzykiem kredytowym ekspozycji finansujących nieruchomości i zabezpieczonych hipotecznie, w tym także detalicznych, Bank realizuje zasady określone w Rekomendacji S oraz w Rekomendacji T Komisji Nadzoru Finansowego.

Na poziomie portfelowym Zarząd Banku cyklicznie otrzymuje raporty na temat ryzyka kredytowego portfela ekspozycji kredytowych w Grupie. Zestaw danych potrzebnych do sporządzania tych raportów Bank pozyskuje ze spółek zależnych, które przekazują je w zakresie oraz w terminach określonych przez Bank i zaakceptowanych w wewnętrznych aktach prawnych każdej ze spółek zależnych. Dane te wykorzystywane są również w zarządzaniu limitami koncentracji Grupy, wyznaczaniu wymogu kapitałowego na ryzyko kredytowe na poziomie skonsolidowanym oraz do naliczania odpisów na utratę wartości aktywów kredytowych w Grupie.

W odniesieniu do łącznego zaangażowania kredytowego, Grupa zarządza ryzykiem kredytowym poprzez:

- dywersyfikację, monitorowanie i raportowanie ryzyka kredytowego z tytułu koncentracji, związanego z dużymi zaangażowaniami Grupy,
- monitorowanie i raportowanie jakości portfela (badanie szkodowości kredytów w poszczególnych segmentach klientów, branżach, regionach i oddziałach Banku/spółek Grupy itp.),
- monitorowanie i raportowanie adekwatności dokonywanych odpisów i wielkości tworzonych rezerw na należności zagrożone, w porównaniu do ich poziomu oraz wielkości wyniku finansowego,
- analizę migracji ekspozycji pomiędzy poszczególnymi kategoriami ryzyka,
- monitorowanie ekspozycji zagrożonych, ich struktury, czynników ryzyka,
- monitorowanie kredytów udzielanych „osobom wewnętrznym”.

Zgodnie z kryteriami określonymi w Rozporządzeniu Ministra Finansów w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków z dnia 16.12.2008 r. (Dz.U. Nr 235, poz. 1589 z późn. zm.), Bank klasyfikuje ekspozycje kredytowe do odpowiednich kategorii ryzyka stosując dwa kryteria:

- terminowości – terminowość spłaty kapitału lub odsetek,
- ekonomiczne – badanie sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika (kredytobiorcy, poręczyciela).

Klasyfikacja ekspozycji kredytowych według kryterium terminowości do poszczególnych kategorii ryzyka odbywa się w sposób automatyczny, z wykorzystaniem systemu ewidencyjno-księgowego Banku.

Za ekspozycje zagrożone Bank uznaje należności zaklasyfikowane do kategorii ryzyka „poniżej standardu”, „wątpliwe” i „stracone”.

Rezerwy celowe tworzone są na ryzyko związane z działalnością Banku w odniesieniu do ekspozycji kredytowych zaklasyfikowanych do kategorii:

- "normalne" – w zakresie ekspozycji kredytowych wynikających z pożyczek i kredytów detalicznych,
- "pod obserwacją",
- "zagrożone" – z tego do kategorii "poniżej standardu", "wątpliwe" lub „stracone”.

Wysokość tworzonych rezerw związana jest bezpośrednio z kategorią ryzyka, do której została zaklasyfikowana ekspozycja oraz z jakością przyjętych zabezpieczeń.

Na pokrycie ryzyka związanego z działalnością kredytową Bank dokonuje odpisów na rezerwy celowe, tworzone w ścisłej korelacji z rozpoznaniem ryzykiem, tj. na pokrycie straty związanej z określonymi należnościami lub ich grupami w oparciu o ocenę możliwości jej wystąpienia.

Rezerwa na ryzyko ogólne tworzona jest zgodnie z art. 130 ustawy Prawo bankowe (Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 z późn. zm.). Rezerwa tworzona jest w ciężar kosztów, na pokrycie niezidentyfikowanego ryzyka związanego z prowadzeniem działalności bankowej. Tworzenie i rozwiązywanie rezerwy dokonywane jest na podstawie oceny ryzyka, uwzględniającej w szczególności wielkość należności oraz udzielonych zobowiązań pozabilansowych.

Na poziomie skonsolidowanym Grupa dokonuje pomiaru utraty wartości dla ekspozycji kredytowych zgodnie z Międzynarodowym Standardem Rachunkowości. Do kalkulacji i oszacowania straty z tytułu odpisów aktualizujących, Grupa wykorzystuje metodę indywidualną dla ekspozycji kredytowych indywidualnie istotnych oraz metodę portfelową dla ekspozycji kredytowych indywidualnie nieistotnych, o podobnej charakterystyce ryzyka kredytowego.

Tabela 5. Zmiana stanu* odpisów na ekspozycje spełniające przesłanki utraty wartości w okresie od 01.01.2011 r. do 31.12.2011 r. (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Ekspozycje oceniane indywidualnie	Ekspozycje oceniane grupowo	Razem
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na dzień 1 stycznia 2011 r.	23 529	69 248	92 777
Utworzenie odpisów	27 459	58 029	85 488
Rozwiązanie odpisów	21 168	8 505	29 673
Spisanie w ciężar odpisów	0	103	103
Pozostałe zmiany	4 731	-4 731	0
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na dzień 31 grudnia 2011 r.	34 551	113 938	148 489

* prezentowane wartości stanowią różnicę pomiędzy odpisami impairmentowymi (MSR) a rezerwami (PSR).

Dane zgodne ze Skonsolidowanym Sprawozdaniem Finansowym Grupy Kapitałowej Banku Polskiej Spółdzielczości za rok zakończony dnia 31 grudnia 2011 roku.

Działalność kredytowa Grupy obarczona jest największym ryzykiem. Wynika to zarówno z ryzyka działalności gospodarczej, związanego z trudnością w przewidywaniu zjawisk gospodarczych ze względu na ich dużą zmienność, jak i ze zmiany wartości rynkowej przyjętych zabezpieczeń oraz ich

różnej płynności. Informacja o obciążeniu ryzykiem kredytowym w sposób zagregowany prezentowana jest poprzez wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego, uwzględniany przy obliczaniu współczynnika wypłacalności.

Wymóg kapitałowy na ryzyko kredytowe Grupy na dzień 31 grudnia 2011 roku wyniósł 611 277 tys. zł.

3.1.2. Zarządzanie ryzykiem koncentracji zaangażowań

Grupa zarządza ryzykiem koncentracji zaangażowań, zarówno na poziomie jednostkowym, jak i na poziomie całego portfela aktywów.

W odniesieniu do portfela kredytowego Grupa stosuje i monitoruje wewnętrzne limity zaangażowań, w szczególności w odniesieniu do: grupy klientów, produktów, branż, regionów, zabezpieczeń i walut. System limitów wewnętrznych obejmuje również koncentrację zaangażowań z tytułu ekspozycji kredytowych finansujących nieruchomości i zabezpieczonych hipotecznie oraz z tytułu detalicznych ekspozycji kredytowych.

Grupa identyfikuje koncentracje zaangażowań i dokonuje oceny stopnia ryzyka kredytowego związanego z tymi koncentracjami.

Celem zarządzania limitami koncentracji jest:

- ograniczanie skłonności do nadmiernej ekspozycji ryzyka wobec jednego klienta bądź grupy klientów powiązanych ze sobą kapitałowo lub organizacyjnie,
- zapewnienie odpowiedniej dywersyfikacji podmiotowej ryzyka i alokacji środków finansowych,
- wskazanie poziomów minimalnych pułapów bezpieczeństwa,
- umożliwienie właściwej dywersyfikacji i segmentacji portfela kredytowego,
- umożliwienie oceny poziomu ryzyka i prawidłowego zarządzania aktywami.

Bank monitoruje zaangażowanie w limitach z tytułu poszczególnych ryzyk koncentracji zaangażowań. W przypadku wykorzystania limitu na poziomie ustalonym przez Grupę, podejmowane są działania w celu ograniczenia poziomu koncentracji zaangażowań.

Na podstawie przeprowadzonej identyfikacji i oceny poziomu koncentracji zaangażowań, w szczególności w stosunku do zaangażowań, których ryzyko zostało ocenione jako znaczące, Grupa podejmuje działania, których celem jest zminimalizowanie poziomu ryzyka kredytowego portfela kredytowego i w efekcie zapewnienie bezpiecznej struktury tego portfela.

Wybór instrumentów zarządzania ryzykiem koncentracji zaangażowań, mających na celu dywersyfikację tego ryzyka, uzależniony jest od zidentyfikowanego poziomu ryzyka kredytowego, przy zachowaniu zasady proporcjonalności względem profilu ryzyka Grupy.

Grupa ustala zasady klasyfikacji ryzyk koncentracji zaangażowań pod względem istotności, w oparciu o procedurę szacowania i oceny adekwatności poziomu kapitału wewnętrznego.

Celem procesu oceny adekwatności kapitału wewnętrznego jest zapewnienie utrzymywania kapitału w wysokości dostosowanej do profilu ryzyka Grupy. Proces szacowania kapitału wewnętrznego Grupy w odniesieniu do ryzyka koncentracji zaangażowań uwzględnia:

- jakość zarządzania ryzykiem koncentracji zaangażowań,
- jakość systemu kontroli wewnętrznej,
- możliwość podjęcia efektywnych działań obniżających poziom ryzyka koncentracji zaangażowań,
- rezultaty wyników pomiaru ryzyka koncentracji.

W 2011 roku w Grupie nie wystąpiła konieczność utworzenia dodatkowego wymogu kapitałowego z tytułu przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań.

Tabela 6. Struktura koncentracji geograficznej ekspozycji* w podziale na klasy ekspozycji na dzień 31.12.2011 r. (w tys. zł)

Województwo	Klasa ekspozycji										Razem
	Ekspozycje wobec rządów lub banków centralnych	Ekspozycje wobec jednostek samorządu terytorialnego lub władz lokalnych	Ekspozycje wobec organów administracji i podmiotów nieprowadzących działalności gospodarczej	Ekspozycje wobec instytucji	Ekspozycje wobec przedsiębiorców	Ekspozycje detaliczne	Ekspozycje zabezpieczone na nieruchomościach	Ekspozycje przeterminowane	Ekspozycje z tytułu jednostek uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania	Inne ekspozycje	
dolnośląskie	0	30 164	5 497	29 817	903 863	269 163	44 680	1 292	0	5 424	1 289 900
kujawsko-pomorskie	0	22 073	96	7	39 996	19 860	4 514	63	0	817	87 426
lubelskie	0	39 582	8 467	2 608	300 208	267 834	33 006	555	0	9 768	662 028
lubuskie	0	2 625	290	8	47 714	52 360	12 400	80	0	2 270	117 747
łódzkie	0	41 617	440	214	102 997	105 726	8 519	0	0	5 556	265 069
małopolskie	0	39 747	553	25 951	796 915	214 119	53 867	9 962	0	22 792	1 163 906
mazowieckie	7 502 431	38 437	1 379	2 603 713	1 771 107	313 051	59 771	28 238	178 787	578 269	13 075 183
opolskie	0	24 691	681	1 932	96 367	160 036	16 721	3	0	2 575	303 006
podkarpackie	0	89 218	3 831	1 388	502 077	150 012	22 909	2 589	0	13 081	785 105
podlaskie	0	36 347	1 130	941	49 677	230 223	14 733	43	0	9 020	342 114
pomorskie	0	0	151	1	99 188	33 524	5 114	1	0	981	138 960
śląskie	0	19 935	377	16 609	361 982	162 346	27 623	49 954	0	12 449	651 275
świętokrzyskie	0	15 224	755	8	97 208	70 466	7 253	0	0	2 316	193 230
warmińsko-mazurskie	0	42 061	3 653	33 503	367 825	348 999	28 162	3 255	0	5 097	832 555
wielkopolskie	0	0	0	0	108 000	16 206	0	148	0	612	124 966
zachodniopomorskie	0	0	0	0	0	4 335	0	2	0	617	4 954
OGÓŁEM	7 502 431	441 721	27 300	2 716 700	5 645 124	2 418 260	339 272	96 185	178 787	671 644	20 037 424

* ekspozycje netto Grupy po uwzględnieniu korekt wartości i rezerw

Tabela 7. Struktura branżowa w podziale na klasy ekspozycji na dzień 31.12.2011 r. (w tys. zł)

Seksja działalności	Klasa ekspozycji										Razem
	Ekspozycje wobec rządów lub banków centralnych	Ekspozycje wobec jednostek samorządu terytorialnego lub władz lokalnych	Ekspozycje wobec organów administracji i podmiotów nieprowadzących działalności gospodarczej	Ekspozycje wobec instytucji	Ekspozycje wobec przedsiębiorców	Ekspozycje detaliczne	Ekspozycje zabezpieczone na nieruchomościach	Ekspozycje przeterminowane	Ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytuc. zbiorowego inwestowania	Inne ekspozycje	
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	0	414 691	61	0	0	0	0	0	0	0	414 752
Budownictwo	0	0	0	0	1 100 983	220 762	45 690	15 710	0	0	1 383 145
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	5 200	3 539	0	21 038	14 668	76	0	0	0	44 521
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	4 091 748	0	0	2 490 421	307 428	9 100	0	0	178 787	0	7 077 484
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	0	0	0	0	133 228	41 413	2 973	64	0	0	177 678
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	0	0	0	0	54 053	25 494	1 056	35	0	0	80 638
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	0	211	68	0	7 250	6 506	191	37	0	3	14 266
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	0	0	5 865	0	661 623	64 978	9 557	278	0	0	742 301
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	0	0	0	0	477 183	107 429	17 403	6 300	0	0	608 315
Edukacja	0	0	299	0	15 991	15 081	743	0	0	0	32 114
Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Górnictwo i wydobywanie	0	0	0	0	29 405	17 841	300	0	0	0	47 546
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	0	0	0	0	560 035	404 483	17 519	13 202	0	0	995 239
Informacja i komunikacja	0	0	0	0	8 359	8 144	752	1	0	489	17 745
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	0	17 474	793	0	164 974	55 413	1 633	0	0	0	240 287
Pozostała działalność usługowa	0	0	11 899	0	120 702	8 243	1 199	172	0	0	142 215
Przetwórstwo przemysłowe	0	0	338	0	1 357 932	305 316	7 369	48 805	0	0	1 719 760
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	0	0	286	36	234 453	624 246	15 604	2 463	0	0	877 088
Transport i gospodarka magazynowa	0	0	0	280	108 639	58 133	1 995	133	0	0	169 180
Wytwarzanie i zaopat. w energię elektr., gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do ukl. klimatyzac.	0	0	0	0	33 811	11 778	171	113	0	0	45 873
BEZ PKD	3 410 683	4 145	4 152	225 963	248 037	419 232	215 041	8 872	0	671 152	5 207 277
OGÓLEM	7 502 431	441 721	27 300	2 716 700	5 645 124	2 418 260	339 272	96 185	178 787	671 644	20 037 424

* ekspozycje netto Grupy po uwzględnieniu korekt wartości i rezerw

Tabela 8. Ekspozycje z utratą wartości w podziale na sekcje działalności i klasy ekspozycji na dzień 31.12.2011 r. (w tys. zł)

Seksja działalności	Klasa ekspozycji					Razem
	Ekspozycje wobec instytucji	Ekspozycje wobec przedsiębiorców	Ekspozycje detaliczne	Ekspozycje zabezpieczone na nieruchomościach	Ekspozycje przeterminowane	
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	0	59	0	0	8	67
Budownictwo	0	2 987	6 731	389	50 475	60 582
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	43	89	7	0	139
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	263	432	72	0	248	1 015
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	0	278	512	173	629	1 592
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	0	154	301	9	1 361	1 825
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	0	4	91	7	1 077	1 179
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	0	2 341	609	23	11 392	14 365
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	0	1 433	7 088	60	17 094	25 675
Edukacja	0	121	302	14	31	468
Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	0	0	0	0	159	159
Górnictwo i wydobywanie	0	45	320	13	0	378
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	0	1 432	8 156	543	76 000	86 131
Informacja i komunikacja	0	0	2 721	40	69	2 830
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	0	265	591	17	6	879
Pozostała działalność usługowa	0	432	175	51	1 126	1 784
Przetwórstwo przemysłowe	0	53 307	11 529	1 260	116 679	182 775
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	0	5 664	5 420	45	81 982	93 111
Transport i gospodarka magazynowa	0	903	1 364	38	6 149	8 454
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	477	63	0	7 250	7 790
BEZ PKD	0	547	11 467	3 249	37 882	53 145
OGÓLEM	263	70 924	57 601	5 938	409 617	544 343

Tabela 9. Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek w podziale na sekcje działalności i klasy ekspozycji na dzień 31.12.2011 r. (w tys. zł)

Sekcja działalności	Klasa ekspozycji					Razem
	Ekspozycje wobec instytucji	Ekspozycje wobec przedsiębiorców	Ekspozycje detaliczne	Ekspozycje zabezpieczone na nieruchomościach	Ekspozycje przeterminowane	
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	0	51	0	0	2	53
Budownictwo	0	2 606	2 450	217	11 560	16 833
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	20	76	1	0	97
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	210	384	68	0	243	905
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	0	155	332	119	544	1 150
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	0	103	158	5	1 284	1 550
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	0	1	60	3	1 006	1 070
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	0	873	505	14	4 232	5 624
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	0	584	699	49	9 524	10 856
Edukacja	0	69	100	6	28	203
Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świad. usługi na własne potrzeby	0	0	0	0	153	153
Górnictwo i wydobywanie	0	32	166	6	0	204
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	0	1 229	3 999	184	41 799	47 211
Informacja i komunikacja	0	0	45	11	60	116
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	0	181	239	6	2	428
Pozostała działalność usługowa	0	211	92	16	735	1 054
Przetwórstwo przemysłowe	0	2 853	2 871	159	45 708	51 591
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	0	370	2 457	32	75 240	78 099
Transport i gospodarka magazynowa	0	221	1 003	14	2 597	3 835
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	23	44	0	4 621	4 688
BEZ PKD	0	458	6 920	2 748	29 291	39 417
OGÓŁEM	210	10 424	22 284	3 590	228 629	265 137

Tabela 10. Ekspozycje z utratą wartości w podziale na województwa i klasy ekspozycji na dzień 31.12.2011 r. (w tys. zł)

Województwo	Klasa ekspozycji					Razem
	Ekspozycje wobec instytucji	Ekspozycje wobec przedsiębiorców	Ekspozycje detaliczne	Ekspozycje zabezpieczone na nieruchomościach	Ekspozycje przeterminowane	
dolnośląskie	43	2 455	4 271	681	9 561	17 011
kujawsko-pomorskie	0	91	544	31	1 914	2 580
lubelskie	0	889	3 998	302	5 663	10 852
lubuskie	0	1 329	798	54	5 262	7 443
łódzkie	5	322	2 001	49	2 589	4 966
małopolskie	13	5 483	2 799	472	14 491	23 258
mazowieckie	143	19 502	9 739	2 571	283 616	315 571
opolskie	17	221	2 857	176	3 403	6 674
podkarpackie	6	17 014	5 884	424	15 466	38 794
podlaskie	9	4 205	1 377	258	2 007	7 856
pomorskie	0	4 343	766	38	2 971	8 118
śląskie	0	13 401	5 332	208	55 022	73 963
świętokrzyskie	0	329	554	133	873	1 889
warmińsko-mazurskie	27	1 233	15 984	541	5 736	23 521
wielkopolskie	0	107	665	0	976	1 748
zachodniopomorskie	0	0	32	0	67	99
OGÓŁEM	263	70 924	57 601	5 938	409 617	544 343

Tabela 11. Odpisy z tytułu utraty wartości w podziale na województwa i klasy ekspozycji na dzień 31.12.2011 r. (w tys. zł)

Województwo	Klasa ekspozycji					Razem
	Ekspozycje wobec instytucji	Ekspozycje wobec przedsiębiorców	Ekspozycje detaliczne	Ekspozycje zabezpieczone na nieruchomościach	Ekspozycje przeterminowane	
dolnośląskie	30	2 398	2 408	656	7 473	12 965
kujawsko-pomorskie	0	78	376	25	807	1 286
lubelskie	0	756	2 645	289	1 875	5 565
lubuskie	0	973	622	48	3 077	4 720
łódzkie	2	145	1 049	40	1 149	2 385
małopolskie	7	911	1 808	323	3 255	6 304
mazowieckie	137	1 896	4 754	749	194 154	201 690
opolskie	9	136	901	147	3 131	4 324
podkarpackie	1	805	1 300	332	2 016	4 454
podlaskie	5	117	1 024	208	1 598	2 952
pomorskie	0	485	534	24	874	1 917
śląskie	0	927	1 745	195	5 465	8 332
świętokrzyskie	0	129	378	110	13	630
warmińsko-mazurskie	19	614	2 416	444	3 229	6 722
wielkopolskie	0	54	313	0	508	875
zachodniopomorskie	0	0	11	0	5	16
OGÓŁEM	210	10 424	22 284	3 590	228 629	265 137

3.1.3. Techniki redukcji ryzyka kredytowego i polityka zabezpieczeń

Bank stosuje następujące techniki redukcji ryzyka kredytowego:

- pomniejszanie podstawy tworzenia rezerw celowych, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2008 roku w sprawie zasad tworzenia rezerw celowych na ryzyko związane z działalnością banków (Dz.U. Nr 235, poz. 1589 z późn. zm.),

- pomniejszanie wag ryzyka przypisywanych ekspozycjom kredytowym zabezpieczonym hipotecznie na nieruchomości mieszkalnej w rachunku wymogów kapitałowych, na podstawie Załącznika nr 4 do Uchwały KNF nr 76/2010, z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka (Dz.Urz. KNF Nr 2, poz. 11 z późn. zm),
- techniki redukcji ryzyka kredytowego, zgodnie z załącznikiem nr 17 do ww. Uchwały KNF nr 76/2010 (z późniejszymi zmianami), przy czym Bank stosuje się do wymagań opisanych w tym załączniku, w części dotyczącej banków stosujących metodę standardową wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego pod warunkiem, że ekspozycja kredytowa, w stosunku do której Bank zastosował ograniczenie ryzyka kredytowego, nie będzie generować kwoty ważonej ryzykiem wyższej niż identyczna ekspozycja, której ryzyko kredytowe nie zostało ograniczone.

Tabela 12. Całkowita wartość ekspozycji przed i po zastosowaniu technik redukcji ryzyka kredytowego dla każdej klasy ekspozycji na 31.12.2011 r. (w tys. zł)

Klasa ekspozycji	Wartość ekspozycji netto* przed zastosowaniem technik redukcji ryzyka kredytowego	Wartość ekspozycji po zastosowaniu technik redukcji ryzyka kredytowego (z uwzględnieniem zabezpieczeń i wag ryzyka)
Ekspozycje wobec rządów lub banków centralnych	7 502 431	0
Ekspozycje wobec jednostek samorządu terytorialnego lub władz lokalnych	441 721	85 183
Ekspozycje wobec organów administracji i podmiotów nieprowadzących działalności gospodarczej	27 300	20 133
Ekspozycje wobec instytucji	2 716 700	683 244
Ekspozycje wobec przedsiębiorców	5 645 124	4 131 350
Ekspozycje detaliczne	2 418 260	1 626 616
Ekspozycje zabezpieczone na nieruchomościach	339 272	118 267
Ekspozycje przeterminowane	96 185	125 734
Ekspozycje z tytułu jednostek uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania	178 787	178 787
Inne ekspozycje	671 644	671 643
OGÓŁEM	20 037 424	7 640 957

* ekspozycje netto Grupy po uwzględnieniu korekt wartości i rezerw

Ważnym elementem procesu ograniczania ryzyka kredytowego w Grupie są prawne zabezpieczenia wierzytelności. Stosowana przez Grupę polityka zabezpieczeń ma na celu ochronę jej interesów, poprzez ustanawianie pełnych zabezpieczeń o jak najwyższej jakości, obowiązujących w całym

okresie trwania ekspozycji kredytowej. Jakość zabezpieczenia oceniana jest według jego płynności, aktualnej wartości rynkowej przedmiotu zabezpieczenia, wpływu na poziom tworzonych rezerw oraz możliwość zmniejszenia wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego.

Stosowane formy zabezpieczeń transakcji kredytowych uzależnione są w szczególności od:

- wielkości i rodzaju transakcji,
- okresu kredytowania,
- oceny skali i rodzaju ryzyka związanego z transakcją oraz innych zagrożeń,
- możliwości zastosowania innych form minimalizacji ryzyka lub jego skutków.

W celu redukcji ryzyka kredytowego Grupa przyjmuje zabezpieczenia osobiste, rzeczowe i instrumenty finansowe, stanowiące ochronę kredytową rzeczywistą oraz nierzeczywistą, w tym w szczególności:

- zdeponowane w Banku środki pieniężne,
- dłużne papiery wartościowe emitowane przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Narodowy Bank Polski,
- jednostki instytucji zbiorowego inwestowania,
- zdeponowane w banku będącym stroną trzecią środki pieniężne lub bankowe instrumenty pieniężne, na rachunku nie mającym charakteru powierniczego rachunku zastrzeżonego i objęte cesją lub przeniesieniem praw własności (nieodwołalnie) na rzecz Banku,
- polisy ubezpieczeniowe na życie, z których prawa zostały przeniesione na Bank lub na których został ustanowiony zastaw na rzecz Banku,
- gwarancje udzielone przez:
 - ✓ podmioty sektora publicznego,
 - ✓ jednostki samorządu terytorialnego i władze lokalne,
 - ✓ banki

oraz inne zabezpieczenia pozwalające na pomniejszenie podstawy naliczania rezerwy celowej zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie zasad tworzenia rezerw celowych na ryzyko związane z działalnością banków (Dz.U. Nr 235, poz. 1589 z późn. zm.).

Tabela 13. Wartość ekspozycji zabezpieczonych uznanymi finansowymi zabezpieczeniami oraz gwarancjami lub kredytowymi instrumentami pochodnymi do wysokości kwoty zabezpieczonej na 31.12.2011 r. (w tys. zł)

Klasa ekspozycji	Klasa ekspozycji Ekspozycje wobec instytucji	Nierzeczywista ochrona kredytowa		Rzeczywista ochrona kredytowa	
		Gwarancje	Kredytowe instrumenty pochodne	Zabezpieczenia finansowe	Pozostała rzeczywista ochrona kredytowa
Ekspozycje wobec rządów lub banków centralnych	7 502 431	0	0	0	0
Ekspozycje wobec jednostek samorządu terytorialnego lub władz lokalnych	441 721	0	0	0	0
Ekspozycje wobec organów administracji i podmiotów nieprowadzących działalności gospodarczej	27 300	765	0	0	0
Ekspozycje wobec instytucji	2 716 700	0	0	0	0
Ekspozycje wobec przedsiębiorców	5 645 124	1 108	0	0	0
Ekspozycje detaliczne	2 418 260	12 948	0	0	0
Ekspozycje zabezpieczone na nieruchomościach	339 272	0	0	0	0
Ekspozycje przeterminowane	96 185	380	0	0	0
Ekspozycje z tytułu jednostek uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania	178 787	0	0	0	0
Inne ekspozycje	671 644	0	0	0	0
OGÓŁEM	20 037 424	15 201	0	0	0

Przyjęte zabezpieczenia ekspozycji kredytowych podlegają cyklicznemu monitoringowi, którego zadaniem jest wczesna identyfikacja sygnałów ostrzegawczych, umożliwiającą podjęcie skutecznych działań ograniczających ryzyko kredytowe oraz gwarantujących uzyskanie planowanych przychodów z ekspozycji kredytowej. W przypadku zabezpieczenia w postaci hipoteki monitorowana jest wartość rynkowa nieruchomości.

W celu zmniejszenia ekspozycji na ryzyko kredytowe, przy ustanawianiu zabezpieczeń stosowana jest zasada dywersyfikacji, zarówno w zakresie zabezpieczeń rzeczowych, jak i osobistych.

Bez względu na to, czy przy obliczaniu kwot ekspozycji ważonych ryzykiem stosowane są techniki redukcji ryzyka kredytowego, czy też nie, Grupa dokonuje pełnej oceny ryzyka kredytowego ekspozycji kredytowych i przechowuje odpowiednią dokumentację w tym zakresie.

3.2. Ryzyko finansowe

Bank sprawuje nadzór nad systemem zarządzania ryzykiem w Grupie, w tym również ryzykiem finansowym związanym z działalnością podmiotów zależnych, wykonując uprawnienia właścicielskie wynikające z udziału Banku w kapitale zakładowym tych spółek.

W ramach procesu zarządzania ryzykiem finansowym w Grupie prowadzona jest identyfikacja, pomiar, limitowanie, monitorowanie i raportowanie ryzyka płynności oraz ryzyka rynkowego. Zarządzanie ryzykiem finansowym jest realizowane przy użyciu szerokiego zakresu metod i narzędzi, z zachowaniem zasady ścisłego podziału obowiązków między obszary powstawania ryzyka, zarządzania ryzykiem i jego kontroli.

Najważniejszą rolę w procesie zarządzania ryzykiem finansowym pełnią Rada Nadzorcza i Zarząd Banku.

Rada Nadzorcza sprawuje nadzór nad zgodnością polityki Banku w zakresie ryzyka ze strategią i planem finansowym Banku oraz ocenia adekwatność i skuteczność systemu zarządzania ryzykiem, natomiast Zarząd Banku odpowiada za zorganizowanie skutecznego systemu zarządzania ryzykiem, w tym wdrożenie zatwierdzonych przez Radę Nadzorczą strategii i polityk zarządzania ryzykiem oraz procedur i limitów ograniczających ekspozycję Banku na ryzyko.

Istotną rolę w procesie zarządzania ryzykiem finansowym pełnią ponadto:

- Wiceprezes Zarządu Banku nadzorujący prace Pionu Ryzyka, bezpośrednio zarządzający i nadzorujący komórki organizacyjne realizujące zadania w obszarze zarządzania ryzykiem w Banku,
- Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami, opiniujący projekty strategii i polityk dotyczących zarządzania ryzykiem, projekty procedur pomiaru, limitowania, raportowania i kontroli ryzyka oraz propozycje wysokości wartości granicznych ograniczających ekspozycję Banku na ryzyko,
- Departament Ryzyka Finansowego, odpowiadający za opracowywanie strategii i polityk zarządzania ryzykiem, projektowanie i wdrażanie metod pomiaru, limitowania, raportowania i kontroli poszczególnych rodzajów ryzyka, bieżące monitorowanie ekspozycji na ryzyko na tle obowiązujących limitów, sporządzanie informacji o poziomie narażenia Banku na ryzyko,
- Departament Skarbu, odpowiedzialny za operacyjne zarządzanie poszczególnymi rodzajami ryzyka, w tym za monitorowanie i zarządzanie płynnością złotową i walutową Banku, utrzymanie portfela aktywów płynnych na poziomie zabezpieczającym płynność finansową Banku oraz dotrzymywanie płynnościowych norm nadzorczych, zarządzanie ryzykiem stopy procentowej w księdze handlowej i bankowej oraz zarządzanie pozycją walutową w ramach obowiązujących limitów.

W Grupie kontynuowany jest proces wydzielenia w strukturze organizacyjnej spółek zależnych komórek/stanowisk ds. ryzyka, odpowiedzialnych za opracowanie procedur zarządzania ryzykiem i monitorowanie ekspozycji spółki na poszczególne jego rodzaje.

Ryzyko płynności rozumiane jest jako niebezpieczeństwo utraty zdolności do terminowego wywiązania się z bieżących i przyszłych zobowiązań, a w konsekwencji zagrożenie poniesienia dodatkowych kosztów związanych z koniecznością zaciągnięcia zobowiązań lub sprzedaży aktywów na niekorzystnych warunkach.

W ramach analiz płynności, w oparciu o informacje przekazywane przez spółki Grupy, Bank dokonuje oceny płynności podmiotów Grupy. Ze względu na fakt, że ryzyko płynności w spółkach zależnych jest oceniane jako nieistotne, proces zarządzania płynnością Grupy jest przede wszystkim skoncentrowany w Banku.

Podstawowym celem zarządzania płynnością Grupy jest dostosowanie utrzymywanego poziomu płynności do rodzaju i rozmiarów prowadzonej działalności oraz zapewnienie posiadania i/lub łatwego dostępu do środków finansowych w wysokości zapewniającej pokrycie aktualnego lub potencjalnego zapotrzebowania na te środki ze strony klientów Grupy, w szczególności zrzeszonych banków spółdzielczych. Realizując powyższy cel, Bank dąży do zwiększenia stabilności źródeł finansowania, w szczególności depozytów osób fizycznych, oraz utrzymania bezpiecznego poziomu wszystkich wskaźników płynnościowych, zarówno nadzorczych, jak i wewnętrznych Banku.

Kluczowe dla polityki Banku w zakresie utrzymania płynności jest zapobieganie wystąpieniu sytuacji kryzysowej oraz określenie rozwiązań (planów awaryjnych) umożliwiających jej przetrwanie. Wobec tak przyjętego celu, szczególnie istotne staje się utrzymanie wysokiej stabilności źródeł finansowania (w tym zagospodarowanie nadwyżek środków banków spółdzielczych) oraz zapewnienie możliwości upłynnienia posiadanych aktywów w dowolnym momencie, bez istotnej utraty ich wartości.

W ramach systemu zarządzania ryzykiem płynności, Bank oraz spółki zależne prowadzą monitoring i pomiar płynności finansowej zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie regulacjami i specyfiką działalności. W odniesieniu do zarządzania płynnością Banku działania te obejmują m.in.:

- codzienne analizy wpływów i wypływów środków z rachunku bieżącego Banku w NBP, pozwalające na efektywne wykorzystanie dostępnych środków (z uwzględnieniem obowiązku utrzymania rezerwy obowiązkowej na wymaganym poziomie),
- wyliczanie nadzorczych miar płynności,
- dzienny monitoring poziomu aktywów płynnych i łatwo zbywalnych papierów wartościowych oraz stopnia wykorzystania obowiązujących, w tym zakresie limitów,
- analizy luki płynności, z uwzględnieniem wskaźników płynności w wybranych terminach zapadalności / wymagalności,
- wyznaczanie i monitorowanie wykorzystania limitów finansowania portfela kredytowego, w tym finansowania kredytów o terminach zapadalności powyżej 1 roku oraz powyżej 10 lat,
- badanie osadu we wkładach deponowanych przez zrzeszone banki spółdzielcze oraz klientów niebankowych,
- analizę wskaźników stabilności bazy depozytowej,
- analizy stopnia zrywalności depozytów terminowych i wcześniejszych spłat kredytów,

- kontrolę wykorzystania limitów zaangażowania dla banków komercyjnych (krajowych i zagranicznych) oraz limitów zaangażowania w poszczególnych krajach.

W analizie poziomu płynności finansowej w spółkach zależnych są wykorzystywane z kolei następujące instrumenty:

- wskaźnik bieżącej płynności mierzony relacją majątku obrotowego do zobowiązań bieżących,
- wskaźnik szybkiej płynności, określony jako relacja majątku obrotowego pomniejszonego o zapasy do zobowiązań bieżących.
- analiza urealnionych przepływów gotówkowych, uwzględniająca terminy pozostałych do realizacji płatności i możliwości upłynnienia aktywów.

Bank posiada procedury wewnętrzne na wypadek wystąpienia zagrożenia płynności, obejmujące m.in.: monitoring kształtowania się czynników uznanych za oznaki zagrożenia płynności, scenariuszowe analizy zdolności do zaspokojenia zapotrzebowania na środki płynne w przypadku kryzysu płynności w Banku, jak również w sektorze bankowym, kalkulacje wskaźników pomocniczych płynności, pozwalające na ocenę istotnych z punktu widzenia płynności relacji pomiędzy poszczególnymi pozycjami bilansowymi.

Funkcjonujący w Banku system zarządzania płynnością zapewnia codzienny monitoring ekspozycji na ryzyko płynności. Dzielne raporty obrazujące bieżącą sytuację płynnościową Banku, przekazywane są członkom Zarządu i zainteresowanym, merytorycznym komórkom Banku. Nie rzadziej niż raz w miesiącu, informacje, raporty i wnioski dotyczące ryzyka płynności, są przedmiotem obrad Zarządu Banku oraz Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami, a raz w kwartale prezentowane są Radzie Nadzorczej Banku.

Informacja dotycząca ekspozycji na ryzyko płynności spółek zależnych jest elementem oceny ekspozycji na ryzyka, przekazywanej przez spółki do Banku w okresach kwartalnych.

Obowiązujący w Banku system limitów, obejmuje wszystkie istotne obszary występowania ryzyka płynności. Wartości graniczne ustalone są na wysokich i bezpiecznych poziomach, dlatego też odnotowywane przypadki przekroczenia / niedotrzymania limitów miały charakter ostrzegawczy i nie stanowiły zagrożenia dla bezpieczeństwa funkcjonowania Banku.

Ryzyko rynkowe to ryzyko poniesienia straty na bilansowych i pozabilansowych instrumentach finansowych, w wyniku zmiany cen rynkowych, w szczególności stawek procentowych, kursów wymiany walut i cen instrumentów rynku kapitałowego. Identyfikowane jest zarówno w księdze bankowej, jak i w księdze handlowej.

Celem zarządzania ryzykiem rynkowym jest ograniczanie negatywnego wpływu zmian parametrów rynkowych na wciąż niestabilnym (na skutek kryzysu zapoczątkowanego pod koniec 2008 roku i będących jego konsekwencją aktualnie obserwowanych zawirowań wielu światowych gospodarek) rynku finansowym, na wyniki finansowe Grupy i jej kapitał, przy równoczesnym utrzymaniu atrakcyjności i konkurencyjności oferty dla klientów.

Do najważniejszych rodzajów ryzyka rynkowego, występujących w działalności Grupy należy zaliczyć ryzyko stopy procentowej, ryzyko walutowe i ryzyko instrumentów kapitałowych. Poszczególne rodzaje ryzyka rynkowego są zarządzane odrębnie, z uwzględnieniem specyfiki i indywidualnego sposobu podejścia do każdego z nich. W związku z faktem, że skala działalności handlowej Banku jest znacząca, zarządzanie ryzykiem rynkowym jest prowadzone odrębnie dla księgi bankowej i księgi handlowej.

Ryzyko walutowe rozumiane jest jako niebezpieczeństwo negatywnego wpływu zmian kursów walutowych na sytuację Grupy. Wynika z utrzymywania otwartych pozycji w walutach obcych, powstających w związku z prowadzeniem działalności obejmującej m.in. zaciąganie zobowiązań walutowych i inwestowanie w walutowe instrumenty finansowe, na rzecz klientów oraz na rachunek własny. Z punktu widzenia struktury bilansu Grupy, jej oferty produktowej i profilu klienta, za szczególnie istotne rodzaje ryzyka walutowego uznaje się ryzyko kursowe i ryzyko kraju. Ryzyko walutowe zidentyfikowane jest przede wszystkim w działalności Banku, natomiast poziom ekspozycji na ryzyko walutowe w spółkach zależnych jest bardzo niski.

Pomiaru ekspozycji na ryzyko walutowe Bank dokonuje z wykorzystaniem metody wartości zagrożonej (VaR), pozwalającej oszacować potencjalną stratę na utrzymywanych pozycjach, w powiązaniu z historycznie obserwowanymi zmianami notowań walut. Uzupełnieniem dziennych analiz opartych o metodę VaR są testy warunków skrajnych (stress testing), pokazujące wielkość możliwej straty w sytuacjach bardzo niekorzystnych (kryzysowych) zmian kursów.

Ze względu na utrzymywanie ograniczonych wielkości pozycji walutowych, ekspozycję Grupy na ryzyko walutowe należy uznać za nieznaczącą. W 2011 roku kapitały Grupy nie były obciążane wymogiem kapitałowym z tytułu ryzyka walutowego.

Ryzyko instrumentów kapitałowych określane jest jako niebezpieczeństwo negatywnego wpływu zmian cen instrumentów kapitałowych na sytuację finansową Grupy. Powyższe ryzyko wynika z prowadzenia działalności inwestycyjnej, polegającej na utrzymywaniu pozycji, dla których spodziewany jest wzrost ich wyceny rynkowej lub otrzymanie dodatkowych przychodów z tytułu dywidendy. W celu utrzymania ryzyka pod kontrolą, Bank stosuje trzy rodzaje limitów na działalność inwestycyjną: limity zaangażowania, limity VaR oraz limity maksymalnej straty.

W 2011 roku Bank prowadził aktywną działalność na rynku kapitałowym i z jej tytułu był zobligowany do tworzenia wymogu kapitałowego na ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych. Ekspozycja na ryzyko inwestycyjne była ograniczana obowiązującym systemem limitów wewnętrznych, przy czym w związku ze wzrostem niepewności na rynku kapitałowym, poziom i struktura limitów były na bieżąco modyfikowane.

3.3. Ryzyko stopy procentowej

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej jest utrzymanie zmienności wyniku finansowego, w tym wyniku odsetkowego oraz bilansowej wartości zaktualizowanej kapitału wynikającej ze zmian stóp procentowych, w granicach niezagrażających bezpieczeństwu Banku, a tym samym również Grupy. Ze względu na specyfikę działalności spółek zależnych, podstawowe znaczenie w zarządzaniu ekspozycją na ryzyko stopy procentowej Grupy ma zarządzanie tym ryzykiem w Banku dla czterech wyodrębnionych kategorii, tj.:

- ryzyka niedopasowania terminów przeszacowania – ryzyka odnoszącego się głównie do portfela bankowego i wyrażającego się w zagrożeniu przychodów Banku, przede wszystkim odsetkowych, w sytuacji niekorzystnych zmian stóp procentowych lub istotnej zmiany struktury przeszacowania pozycji w bilansie, powodującej zmiany w wyniku z tytułu odsetek;
- ryzyka bazowego – ryzyka związanego z niedoskonałym powiązaniem (korelacja) stawek bazowych (rynkowych i podstawowych stóp NBP) instrumentów generujących przychody i koszty odsetkowe, w przypadku, gdy instrumenty te mają jednakowe okresy przeszacowania;
- ryzyka opcji klienta – ryzyka wynikającego z wpisania w produkty bankowe prawa, które pozwala kredytobiorcy przed terminem umownym spłacić część lub całość należności, a deponentowi daje możliwość wycofania środków w dowolnym momencie; opcje są zwykle realizowane, gdy stanowi to korzyść dla ich posiadacza, tj. klienta, natomiast nie jest opłacalne dla sprzedawcy opcji, czyli Banku; instrumenty zawierające opcje klienta są najbardziej typowe dla działalności bankowej usytuowanej w portfelu bankowym;
- ryzyka krzywej dochodowości – ryzyka polegającego na zmianie relacji pomiędzy stopami procentowymi, dotyczącymi tego samego indeksu lub rynku, ale odnoszącymi się do różnych terminów przeszacowania.

Pomiar ekspozycji na ryzyko stopy procentowej dokonywany jest z wykorzystaniem następujących metod i analiz:

- metoda wartości zagrożonej (VaR) – pomiar ryzyka dla instrumentów dłużnych zarządzanych przez Departament Skarbu, pozwalający oszacować potencjalną stratę na utrzymywanych pozycjach, w powiązaniu z historycznie obserwowanymi zmianami stóp procentowych;
- stress testy dla portfela instrumentów stopy procentowej – dokonywane w oparciu o model VaR, przy założeniu maksymalnych historycznych (w okresie co najmniej 2 lat) zmian rynkowych stóp procentowych dla wybranych instrumentów, szacunki potencjalnych strat na portfelu papierów dłużnych zarządzanych przez Departament Skarbu;
- metoda luki niedopasowania terminów przeszacowania;
- symulacje możliwego wpływu zmian stóp procentowych na wynik odsetkowy Banku;
- analiza ryzyka bazowego i ryzyka opcji klienta;

- analiza wrażliwości wartości portfela handlowego i subinwestycyjnego dłużnych papierów wartościowych na zmiany warunków rynkowych w ramach pomiaru BPV (wartość punktu bazowego – Basis Point Value – jest miarą informującą, o ile zmieni się cena instrumentu finansowego przy wzroście jego rynkowej rentowności do wykupu o 1 punkt bazowy).

Podstawę zarządzania ryzykiem stopy procentowej stanowią wewnętrzne regulacje Banku, w szczególności strategia i polityka zatwierdzone przez Radę Nadzorczą, opracowane z uwzględnieniem kluczowych zagadnień zawartych w przepisach prawnych, w tym w rekomendacjach nadzoru bankowego.

Wielkość ekspozycji Banku na ryzyko stopy procentowej ogranicza obowiązujący system limitów, opiniowanych przez Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami, akceptowanych przez Zarząd Banku, a następnie zatwierdzanych przez Radę Nadzorczą. Bank posiada, przyjęte uchwałami Zarządu Banku, wewnętrzne procedury postępowania w przypadku stwierdzenia przekroczenia limitów, obejmujące m.in. zasady informowania organów Banku o niedotrzymaniu wartości granicznych oraz wskazujące komórki odpowiedzialne za podjęcie działań ograniczających narażenie na ryzyko rynkowe do poziomów akceptowanych przez Bank.

Za monitorowanie limitów ryzyka stopy procentowej odpowiedzialny jest Departament Ryzyka Finansowego, który w przypadku stwierdzenia przekroczenia którejkolwiek z wartości granicznych, zobowiązany jest do sporządzenia pisemnej informacji o tym fakcie i przekazania jej do wiadomości członkom Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami oraz członkom Zarządu Banku.

Pomiar ryzyka stopy procentowej odbywa się w cyklach miesięcznych, z wyjątkiem analiz metodą duration i metodą VaR, dla których obowiązuje cykl dzienny. Wyniki pomiaru ekspozycji Banku na ryzyko stopy procentowej prezentowane są w dziennym raporcie wykorzystania limitów, przekazywanym członkom Zarządu Banku oraz dyrektorom merytorycznych komórek organizacyjnych Banku. Informacja dotycząca ekspozycji na ryzyko rynkowe spółek zależnych jest elementem oceny ekspozycji na ryzyka, przekazywanej przez ww. spółki do Banku w okresach kwartalnych.

Analizy ryzyka stopy procentowej przeprowadzane w 2011 roku wskazują, że poziom ekspozycji na wszystkie rodzaje tego ryzyka oceniano jako umiarkowany. Z uwagi na ostrożnościowy sposób ustalania limitów dla ryzyka stopy procentowej, pojedyncze przypadki ich niedotrzymania nie zagrażały bezpieczeństwu funkcjonowania Banku, w tym bezpieczeństwu powierzonych Bankowi środków klientów.

3.4. Ryzyko operacyjne

System zarządzania ryzykiem operacyjnym Grupy wdrożono według postanowień Uchwały Nr 258/2011 Komisji Nadzoru Finansowego, co w szczególności przejawia się jasnym określeniem kompetencji i zadań w zakresie nadzorowania i kontroli systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym, jak również w zakresie realizacji procesu zarządzania tym ryzykiem.

Podstawy funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym Banku BPS S.A. w roku 2011 wyznaczały:

- Strategia zarządzania ryzykiem operacyjnym Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. na lata 2011-2013 – w której określono najistotniejsze cele zarządzania ryzykiem operacyjnym do końca 2013 roku;
- Polityka zarządzania ryzykiem operacyjnym – zawierająca opis struktury organizacyjnej oraz model procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym Banku.

Głównym celem strategicznym było stworzenie i optymalizacja systemowego zarządzania ryzykiem operacyjnym w podmiotach Grupy.

Do najważniejszych zadań w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym w poszczególnych spółkach Grupy należą – w przypadku:

- Rady Nadzorczej - sprawowanie nadzoru nad systemem zarządzania ryzykiem oraz zatwierdzanie dokumentów strategicznych w obszarze zarządzania ryzykiem operacyjnym;
- Zarządu – opracowanie i wprowadzenie dokumentów strategicznych w obszarze zarządzania ryzykiem operacyjnym;
- Komórek/stanowisk dedykowanych do zarządzania ryzykiem – bieżące zarządzanie ryzykiem poprzez rejestrację i akceptację zdarzeń operacyjnych w bazie służącej do ich ewidencji, monitorowanie i raportowanie Zarządowi oraz Radzie Nadzorczej na temat poziomu ryzyka operacyjnego.

Uczestnicy procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku to:

- Rada Nadzorcza – sprawuje nadzór nad skutecznością systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku, zatwierdza strategię Banku i Grupy w zakresie ryzyka operacyjnego oraz sprawuje nadzór nad prawidłowością funkcjonowania procesu zarządzania tym ryzykiem,
- Zarząd Banku – zapewnia zasoby niezbędne do prawidłowej realizacji procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym (organizację struktury, etaty, narzędzia informatyczne) oraz przyjmuje strategię i politykę zarządzania ryzykiem operacyjnym Banku/Grupy, a także zatwierdza regulaminy organizacyjne i instrukcje,
- Komitet Ryzyka Operacyjnego (KRO) – opiniuje projekty aktów normatywnych odnoszących się do zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku oraz materiały informacyjne na temat ryzyka operacyjnego Banku przekazywane Zarządowi Banku i Radzie Nadzorczej. Komitet rekomenduje Zarządowi Banku do zatwierdzenia listę i limity Kluczowych Wskaźników Ryzyka Operacyjnego (KRI – Key Risk Indicators),
- Biuro Zarządzania Ryzykiem Operacyjnym – odpowiada za prawidłową realizację procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym. Biuro przygotowuje projekty aktów normatywnych w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz informacje dla Zarządu Banku i Rady Nadzorczej na temat poziomu ryzyka operacyjnego Banku,
- Departament Audytu – przeprowadza audyt i ocenę sprawności działania systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym w ramach cyklicznych przeglądów tego systemu,

- Samodzielne Stanowisko Kontroli Ryzyk – dokonuje kontroli aktów normatywnych regulujących zarządzanie ryzykiem operacyjnym Banku oraz kontroli realizacji procesu zarządzania tym ryzykiem,
- Jednostki i komórki organizacyjne Banku – uczestniczą w procesie ewidencjonowania danych dotyczących zdarzeń operacyjnych oraz dostarczają dane do wyliczania KRI.

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym obejmuje identyfikację, pomiar, limitowanie, monitorowanie, raportowanie oraz redukcję tego ryzyka i jest realizowany w sposób ciągły.

Ryzyko operacyjne Banku jest identyfikowane ex ante (straty potencjalne) poprzez samoocenę ryzyka oraz ex post (straty rzeczywiste) poprzez rejestrację zdarzeń operacyjnych.

Ryzyko operacyjne ex ante jest identyfikowane w celu zapobiegania powstawaniu nieakceptowanego poziomu ryzyka operacyjnego w procesach realizowanych przez Grupę.

Poziom rzeczywistego ryzyka operacyjnego jest mierzony za pomocą KRI, przy czym definicje KRI są opracowywane w oparciu o obserwacje zmian profilu ryzyka operacyjnego w poszczególnych spółkach Grupy. Określone zostały limity dla wskaźników KRI.

System raportowania poziomu ryzyka operacyjnego obejmuje informację kwartalną dla Zarządu Banku i Rady Nadzorczej na temat narażenia Banku na ryzyko operacyjne. Informacja ta zawiera:

- analizę strat poniesionych przez Bank z tytułu zrealizowanego ryzyka operacyjnego ze szczególnym uwzględnieniem strat istotnych;
- analizę wartości Kluczowych Wskaźników Ryzyka Operacyjnego;
- analizę wartości Kluczowych Wskaźników Ryzyka Braku Zgodności;
- wartość wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego metodą podstawowego wskaźnika (BIA).

Ponadto, Zarządowi Banku prezentowana jest bieżąca informacja o istotnych stratach z tytułu ryzyka operacyjnego.

Bank otrzymuje od podmiotów Grupy raporty dotyczące poziomu strat wynikających z materializowania się ryzyka operacyjnego.

Bank stosuje następujące metody ograniczania ryzyka operacyjnego oraz łagodzenia skutków zrealizowania tego ryzyka:

- modyfikowanie procesów w aspekcie redukcji ryzyka operacyjnego do poziomu akceptowanego;
- zabezpieczenia fizyczne;
- zabezpieczenia finansowe (ubezpieczenia).

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym Banku wspierany jest przez system informatyczny AZRO (Risk Operon). Analogiczne systemy zarządzania ryzykiem operacyjnym zostały wdrożone w podmiotach należących do Grupy.

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego obliczany jest metodą podstawowego wskaźnika, zgodnie z postanowieniami Uchwały 76/2010 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 10 marca 2010 roku w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka (z późn. zm.).

Wymóg kapitałowy BIA dla Banku za rok 2011 wyniósł 34 864 tys. zł, natomiast dla Grupy 36 565 tys. zł.

4. Instrumenty kapitałowe w portfelu bankowym

Według stanu na 31 grudnia 2011 roku Grupa wykazywała w portfelu bankowym ekspozycje kapitałowe na łączną kwotę 508,5 mln zł.

Tabela 14. Ekspozycje kapitałowe – portfel bankowy (w tys. zł)

Wyszczególnienie	31.12.2011
Notowane kapitałowe papiery wartościowe, z tego:	437 944
- emitowane przez podmioty sektora finansowego	224 936
- emitowane przez podmioty sektora niefinansowego	213 008
Nienotowane kapitałowe papiery wartościowe, z tego:	70 533
- emitowane przez inne banki	15 723
- emitowane przez pozostałe podmioty sektora finansowego	-33 604
- emitowane przez podmioty sektora niefinansowego	88 414
Razem	508 477

Ekspozycje kapitałowe w portfelu bankowym wyceniane są w wartości godziwej, a zyski i straty z tytułu zmiany wartości godziwej w stosunku do wyceny według zamortyzowanego kosztu odnosi na skonsolidowany kapitał z aktualizacji wyceny. Pozycja dotycząca kapitału z aktualizacji wyceny podlega rozliczeniu do rachunku zysków i strat w momencie sprzedaży składnika aktywów bądź wystąpienia utraty jego wartości. W przypadku wystąpienia utraty wartości wskazanego składnika aktywów, zaklasyfikowanego do portfela dostępnego do sprzedaży, wcześniej ujęte zwiększenia wartości z przeszacowania do wartości godziwej pomniejszają „Kapitał z aktualizacji wyceny”. Jeżeli kwota uprzednio ujętych zwyżek jest niewystarczająca na pokrycie utraty wartości, różnicę Grupa odnosi do skonsolidowanego rachunku zysków i strat.

Jeśli nie można ustalić wartości godziwej, to wówczas ekspozycje kapitałowe wyceniane są według kosztu nabycia z uwzględnieniem utraty wartości. Odpisy z tytułu utraty wartości Grupa rozpoznaje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości”.

Dywidendy z tytułu ekspozycji kapitałowych są wykazywane w rachunku zysków i strat w momencie ustanowienia prawa do otrzymania płatności. Przychody z tytułu dywidend Grupy na koniec 2011 roku wyniosły 16,0 mln zł.

Zyski ze sprzedaży instrumentów kapitałowych z portfela bankowego w roku 2011 wyniosły 9,6 mln zł.

5. Fundusze własne

Fundusze własne na potrzeby adekwatności kapitałowej wyliczane są w oparciu o postanowienia Ustawy Prawo bankowe, Uchwały nr 367/2010 KNF z dnia 12 października 2010 oraz Uchwały Nr 325/2011 KNF z dnia 20 grudnia 2011 r., zastępującą Uchwałę 367/2010 KNF i obowiązującą od danych za 31 grudnia 2011 r.

Fundusze własne Grupy składają się z funduszy podstawowych i funduszy uzupełniających.

Fundusze podstawowe obejmują:

- fundusze zasadnicze rozumiane jako wpłacony i zarejestrowany kapitał zakładowy, kapitał zapasowy oraz kapitały rezerwowe,
- fundusz ogólnego ryzyka na niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej,
- wynik finansowy netto w trakcie zatwierdzania oraz wynik netto bieżącego okresu sprawozdawczego, obliczone zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości, pomniejszone o wszelkie przewidywane obciążenia i dywidendy, w kwotach nie większych niż kwoty zysku zweryfikowane przez biegłych rewidentów, zgodnie z art. 127 pkt. 2c ustawy Prawo Bankowe,
- wynik finansowy z lat ubiegłych,
- udziały niekontrolujące.

Fundusze podstawowe pomniejszone są o:

- wartości niematerialne i prawne wycenione według wartości bilansowej,
- zaangażowania kapitałowe Banku w instytucje finansowe, instytucje kredytowe, banki krajowe – w wysokości 50 % tych zaangażowań,
- niezrealizowane straty na instrumentach dłużnych i kapitałowych, zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży.

W skład funduszy uzupełniających Grupy wchodzi:

- fundusz z aktualizacji wyceny rzeczowych aktywów trwałych,
- zobowiązania podporządkowane,
- niezrealizowane zyski na instrumentach dłużnych i kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży – w wysokości 80 % ich wartości przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym.

Fundusze uzupełniające pomniejszane są o zaangażowania kapitałowe Banku w instytucje finansowe, instytucje kredytowe, banki krajowe – w wysokości 50 % tych zaangażowań.

Zgodnie z Art. 128 ust 6 pkt 1 Ustawy Prawo bankowe oraz § 10 Uchwały Nr 76/2010 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 10 marca 2010 r. (z późniejszymi zmianami) w kalkulacji współczynnika wypłacalności uwzględniona została suma funduszy własnych i kapitału krótkoterminowego. Kapitał krótkoterminowy utworzony został z zysku rynkowego.

Tabela 15. Fundusze własne Grupy według stanu na 31.12.2011 r. (w tys. zł)

Wyszczególnienie	31.12.2011	Struktura
Fundusze podstawowe (Tier 1)	413 582	61,86%
Kapitał zakładowy	199 870	29,90%
Kapitał zapasowy	337 519	50,49%
Kapitał rezerwowy	29 383	4,40%
Fundusz ogólnego ryzyka na niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej	15 500	2,32%
Wynik z lat ubiegłych	21 495	3,22%
Wartości niematerialne i prawne wycenione według wartości bilansowej	-144 738	-21,65%
Zaangażowanie kapitałowe	-3 767	-0,56%
Niezrealizowane straty na instrumentach finansowych zakwalifikowanych jako dostępne do sprzedaży	-51 054	-7,64%
Udziały niekontrolujące	9 374	1,40%
Fundusze uzupełniające (Tier 2)	254 962	38,14%
Zobowiązania podporządkowane	236 542	35,38%
Niezrealizowane zyski na instrumentach finansowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży	22 187	3,32%
Zaangażowanie kapitałowe	-3 767	-0,56%
RAZEM FUNDUSZE WŁASNE	668 544	100,00%
Kapitał krótkoterminowy (Tier 3)	7 386	-
SUMA FUNDUSZY WŁASNYCH I KAPITAŁU KRÓTKOTERMINOWEGO	675 930	-

6. Adekwatność kapitałowa

6.1. Regulacyjne wymogi kapitałowe (Filar I NUK)

W zakresie ryzyka kredytowego na potrzeby sprawozdawcze Grupa stosuje metodę standardową (SA), obejmującą wykorzystanie parametrów regulacyjnych wskazanych w Uchwale 76/2010 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 10 marca 2010 roku w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka, zmienioną Uchwałą 206/2011 z dnia 22 sierpnia 2011 roku, obowiązującą od danych za 30 września 2011 roku.

W zakresie ryzyka operacyjnego Grupa stosuje metodę wskaźnika bazowego BIA (Basic Indicator Approach), natomiast w obszarze ryzyka rynkowego wykorzystuje metody standardowe zgodnie z wymogami regulacyjnymi KNF.

Na dzień 31 grudnia 2011 r. skala działalności handlowej Banku i Grupy była znacząca, dlatego też wyliczane były następujące wymogi kapitałowe:

- ryzyko kredytowe – w tym ryzyko kredytowe instrumentów z księgi bankowej oraz ryzyko kredytowe kontrahenta,
- ryzyko rynkowe – w tym ryzyko cen instrumentów kapitałowych portfela handlowego oraz ryzyko ogólne stóp procentowych,
- ryzyko operacyjne.

Tabela 16. Regulacyjny wymóg kapitałowy (w tys. zł) oraz współczynnik wypłacalności według stanu na 31.12.2011 r.

Wyszczególnienie	Kwota wymogu
Ryzyko kredytowe	611 277
Ryzyko rynkowe	6 389
Ryzyko operacyjne	36 565
Łączny wymóg kapitałowy	654 231
Współczynnik wypłacalności	8,3%

Tabela 17. Kalkulacja wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego według rodzaju ekspozycji na 31.12.2011 r. (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Pierwotna wartość ekspozycji	Wartość ekspozycji netto po uwzględnieniu korekt wartości i rezerw	Wartość ekspozycji ważonej ryzykiem	Wymóg kapitałowy
Wymóg kapitałowy razem dla ekspozycji bilansowych	17 117 254	17 048 783	7 389 373	591 150
Wymóg kapitałowy razem dla ekspozycji pozabilansowych	2 988 663	2 988 641	251 584	20 127
Razem wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego	20 105 917	20 037 424	7 640 957	611 277

Tabela 18. Kalkulacja wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego według klas ekspozycji na 31.12.2011 r. (w tys. zł)

Klasa ekspozycji	Pierwotna wartość inwestycji	Podział ekspozycji przez współczynniki konwersji ekspozycji pozabilansowych				Wartość ekspozycji po uwzględnieniu współczynnika konwersji ekspozycji pozabilansowych	Wartość ekspozycji ważonej ryzykiem	Wymóg kapitałowy razem dla ryzyka kredytowego
		0%	20%	50%	100%			
Ekspozycje wobec rządów lub banków centralnych	7 502 431	0	0	0	0	7 502 431	0	0
Ekspozycje wobec jednostek samorządu terytorialnego lub władz lokalnych	441 034	10 696	3 000	5 419	0	425 916	85 183	6 815
Ekspozycje wobec organów administracji i podmiotów nieprowadzących działalności gospodarczej	28 174	6 530	304	789	0	20 133	20 133	1 611
Ekspozycje wobec instytucji	2 703 509	289 316	617 947	115 365	35	1 874 071	683 244	54 660
Ekspozycje wobec przedsiębiorców	5 655 159	1 370 474	30 173	251 139	2 543	4 323 507	4 131 350	330 508
Ekspozycje detaliczne	2 455 195	193 696	34 609	51 252	1 394	2 168 821	1 626 616	130 129
Ekspozycje zabezpieczone na nieruchomościach	340 982	0	1 281	683	0	337 906	118 267	9 461
Ekspozycje przeterminowane	129 003	1	0	0	0	96 185	125 734	10 059
Ekspozycje z tytułu jednostek uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania	178 787	0	0	0	0	178 787	178 787	14 303
Inne ekspozycje	671 643	0	0	0	0	671 643	671 643	53 731
RAZEM	20 105 917	1 870 713	687 314	424 647	3 972	17 599 400	7 640 957	611 277

Tabela 19. Kalkulacja wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego według wagi ryzyka kontrahenta na 31.12.2011 r. (w tys. zł)

Waga ryzyka	Pierwotna wartość inwestycji	Podział ekspozycji przez współczynniki konwersji ekspozycji pozabilansowych				Wartość ekspozycji po uwzględnieniu współczynnika konwersji ekspozycji pozabilansowych	Wartość ekspozycji ważonej ryzykiem	Wymóg kapitałowy razem dla ryzyka kredytowego
		0%	20%	50%	100%			
0%	7 689 638	0	0	0	0	7 689 638	0	0
20%	1 281 863	10 728	3 000	5 419	0	1 280 713	256 143	20 491
35%	340 982	0	1 281	683	0	337 906	118 267	9 461
50%	1 834 235	289 284	617 947	115 365	35	1 023 880	511 940	40 955
75%	2 458 844	193 696	34 609	51 252	1 394	2 169 462	1 627 096	130 168
100%	6 440 287	1 377 004	30 477	251 928	2 543	5 038 381	5 038 381	403 071
150%	60 068	1	0	0	0	59 420	89 130	7 131
RAZEM	20 105 917	1 870 713	687 314	424 647	3 972	17 599 400	7 640 957	611 277

6.2. Kapitał wewnętrzny (Filar II NUK)

Grupa wyznacza kapitał wewnętrzny, zgodnie z Uchwałą Nr 258/2011 KNF z dnia 4 października 2011 roku oraz w oparciu o wewnętrzną Instrukcję funkcjonowania procesu oceny adekwatności poziomu kapitału wewnętrznego (ICAAP). Kapitał wewnętrzny to szacowana kwota kapitału, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka, występujących w działalności Grupy oraz wpływu zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka.

W procesie oceny istotności wpływu poszczególnych rodzajów ryzyka na działalność Grupy oceniane są następujące rodzaje ryzyka: kredytowe, operacyjne, rynkowe w księdze handlowej, walutowe, koncentracji, stopy procentowej w księdze bankowej, płynności, inwestycji kapitałowych, kapitałowe, cyklu gospodarczego, strategiczne, utraty reputacji, modeli, transferowe, kraju, rezydualne, prawne oraz systemów informatycznych.

Dla ryzyk ocenionych jako istotne wyznaczony zostaje kapitał wewnętrzny. Przy wyliczeniu kapitału wewnętrznego Grupa przyjmuje średnią ważoną wartość z dwóch metod:

- oddolnej, stanowiącej sumę wartości kapitału wewnętrznego alokowanego na poszczególne ryzyka istotne,
- odgórnej (EAR), wyznaczającej kapitał, który zainwestowany po stopie wolnej od ryzyka pokryje potencjalny spadek zysków.

Tabela 20. Kapitał wewnętrzny dla ryzyk uznanych jako istotne według stanu na 31.12.2011 r. (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Kwota wymogu
Ryzyko kredytowe	611 277
Ryzyko operacyjne	36 565
Ryzyko rynkowe	6 389
Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej	41 420
Ryzyko płynności	697
Ryzyko inwestycji kapitałowych	4 793
Ryzyko kapitałowe	2 206
Ryzyko strategiczne*	0
Ryzyko modeli	3 517
Kapitał wewnętrzny metoda oddolna	706 864
Kapitał wewnętrzny metoda odgórna	475 835
Kapitał wewnętrzny razem	637 555
Relacja kapitału wewnętrznego do funduszy własnych i kapitału krótkoterminowego	94,32%

* ryzyko strategiczne uznawane jest zawsze jako istotne. Wielkość kapitału wewnętrznego alokowanego na to ryzyko uzależniona jest od poziomu jego istotności. Według stanu na 31.12.2011 r. poziom istotności ryzyka strategicznego oceniono jako niski, dlatego też nie wyliczono kapitału z tego tytułu.

W 2011 r. Grupa spełniała wymogi regulacyjne w zakresie adekwatności kapitałowej.